

Ключевые слова: *индикативная система экономической безопасности, система показателей, нормирование показателей, интегральный показатель экономической безопасности отрасли.*

Kirzhetsky Y. I., Kirzhetska M. S. Methodological approaches of evaluation level of economic security on the example of sugar industry.

In the article was investigated the structural components of the sugar industry economic security.

Author was studied approaches to assessing its level in certain structural components. And she was calculated index of the economic security industry in one of the structural components of the integral index of economic security industry.

Key words: *indicative system of economic security, normalization parameters, integral indicator of economic security industry.*

Стаття надійшла 24 квітня 2014 р.

УДК 343.13;336.227.1

М. І. Копитко

КОРУПЦІЯ ЯК КЛЮЧОВА ЗАГРОЗА ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

З'ясовано сутність корупції з різних позицій. Зауважено, що за встановлення шляхів подолання корупції важливе визначення напрямів її впливу. Запропоновано авторський підхід до формування спектру наслідків впливу корупції на діяльність промислових підприємств.

Ключові слова: *корупція, модель корупції, промислові підприємства, наслідки впливу корупції.*

Постановка проблеми. Корупція є явищем, яке тісно переплелося між усіма сферами життєдіяльності держави та суспільства. Впродовж останніх років ситуація в Україні стала критичною, що практично унеможливило ведення бізнесу та здійснення господарської діяльності.

Зважаючи на це, першочерговим завданням у боротьбі з корупцією та впливу на пониження її обсягів повинне стати визначення аспектів впливу такої загрози на діяльність суб'єктів господарювання та їхнє дослідження.

Стан дослідження. Доволі поширеною темою для наукових досліджень є проблематика визначення корупції у всіх її проявах.

Результати таких досліджень представлені у працях вітчизняних та іноземних науковців [1–21].

Зважаючи на масштабні напрацювання, ґрунтовного аналізу потребує узагальнення всіх цих підходів, що в подальшому дозволить визначити вплив такої загрози на рівень економічної безпеки суб'єктів господарювання, зокрема у промисловості.

Мета статті – дослідити специфіку трактування поняття «корупція» для подальшого аналізу стану корупційної злочинності в Україні та визначення спектру наслідків її впливу на діяльність промислових підприємств.

Виклад основних положень. За аналізу впливу корупції на діяльність промислових підприємств варто визначити зміст цього поняття.

Корупція – це складне соціально-економічне явище, яке сформувалося ще у давні часи і продовжує існувати в сучасних умовах як використання службового становища в особистих цілях і вважається одним із основних видів тіньової економіки [1, с. 27].

Вважається, що перша згадка про корупцію датується XXIV ст. до н. е., яка описана у матеріалах архіву Стародавнього Вавилону. В епоху шумерів і семітів Цар Лагоша (територія сучасного Іраку) був вимушений реформувати державне управління з метою припинення зловживань своїх чиновників і суддів [2].

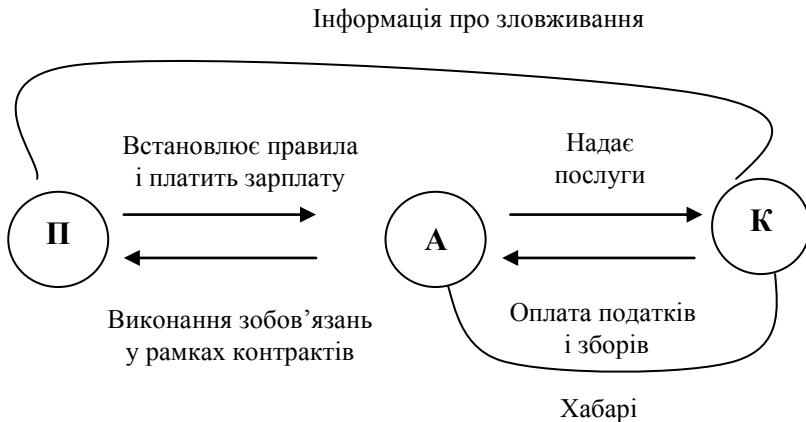
Згідно з українським законодавством [3], «корупція – використання особою, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей». При цьому «неправомірна вигода – це грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, що їх без законних на те підстав обіцяють, пропонують, надають або одержують безоплатно чи за ціною, нижчою за мінімальну ринкову».

У Цивільній конвенції про боротьбу з корупцією, ратифікованій Україною 16.03.2005 р., корупцію визначено як «прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, дачу або одержання хабара чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання, які порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, що отримує хабара, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи» [4].

Б. Волженкін пропонує таке визначення корупції: «це соціальне явище, яке полягає в розпаді влади, коли державні (муніципальні) службовці та інші особи, уповноважені на виконання державних функцій, використовують своє службове становище, статус і авторитет займаної посади в корисливих цілях для особистого збагачення або в групових інтересах» [5, с. 19].

Представники російської наукової економічної школи Ю. В. Латов і С. Н. Ковальов [6, с. 57–58] трактують корупцію як процес отримання хабарів чи незаконних грошових доходів державними бюрократами, які отримують їх від громадян заради власного збагачення, при цьому особливістю даних відносин є те, що здебільшого ініціаторами корупційних відносин виступають не державні службовці, а підприємці.

З метою деталізації поняття корупційних відносин науковці пропонують використання моделі «поручитель (принципал) – виконавець (агент) – підопічний (клієнт)» (рис. 1).

*Рис. 1. Модель корупції
«поручитель (принципал) – виконавець (агент) – підопічний (клієнт)»*

Джерело: [6, с. 66].

Її зміст полягає в тому, що принципал (державні службовці найвищих рівнів управління державою) визначають завдання для агентів (державні службовці регіональних, місцевих рівнів), який попередньо призначають на посади.

Зміст роботи агента – бути посередником між клієнтами (суб'єктами господарювання чи фізичними особами) та вищими органами влади.

За умови сплати податків і зборів агенти надають клієнтам від імені принципала певні послуги, саме сплата податків дозволяє клієнтам працювати, дотримуючись норм права, і уникати сплати штрафів і стягнень. У зв'язку з тим, що значна сукупність факторів протидіють та унеможливають тотальний контроль принципала над агентами, виникає можливість отримання останніми хабарів за здійснення своєї діяльності.

Особливістю такої схеми є те, що жодне підвищення зарплат агентам не дозволить подолати корупцію у їхньому середовищі, адже потенційні фінансові можливості клієнтів, які мають намір «вирішити» важливе особисте питання, є завжди вищими. Вагомим кроком до мінімізації таких дій є заохочення подання інформації від клієнтів про факти зловживання агентів.

Розглядаючи сутність корупції, М. Флейчук [7] у монографії окреслила основні підходи до її вивчення та інтерпретації (табл. 1).

Схожої позиції, але з певними уточненнями та деталізацією, дотримується І. А. Бондаренко [8, с. 23–45; 56–80]. Зважаючи на зазначені дослідження, можна запропонувати розглядати сутність корупції з таких позицій:

1. *Корупція як різновид злочинної діяльності (раціональний підхід)*. За цим підходом установлюється, що індивід здійснить корупційний вчинок у тому випадку, якщо вигода від нього буде вищою за затрати часу та ресурсів у випадку уникнення незаконних дій і дотримання офіційних норм і процедур.

Основою для таких досліджень була праця Г. Беккера [9], в якій розглядається очікувана корисність від j -го злочину як сума, представлена формулою (1).

$$U_j = P_j U_j (Y_j - F_j) + (1 - P_j) U_j Y_j \quad (1)$$

де Y_j – злочинний дохід, включаючи грошову і психологічну складові; U_j – функція корисності; P_j – ймовірність покарання; F_j – ступінь важкості покарання.

С. Роз-Аккерман працював над розвитком цього твердження, при цьому він уперше розглянув корупцію як економічне явище. У його моделі [10] розглядається конкуренція підприємств для отримання контракту від державної структури, які, змагаючись між собою, стараються зацікавити державного чиновника (давши йому хабара).

Концептуальні підходи до інтерпретації поняття «корупція»

Концепція		Короткий зміст
«Раціональний підхід» (економіка злочинності)		Індивід зважає на усі витрати та набуті блага внаслідок злочинної діяльності й раціонально вирішує порушувати закон, якщо очікувана корисність цих дій вища порівняно з ситуацією, коли б він залишився чесним і витратив свій час і ресурси іншим чином
Інституційний підхід	«Теорія ренто-орієнтованої поведінки»	Економічна рента – це плата за ресурси понад максимальну величину альтернативних витрат за немонопольного використання цих ресурсів. Рентоорієнтована поведінка – це зусилля, спрямовані на здійснення державного втручання в ринковий розподіл ресурсів з метою привласнення штучно створюваних таким чином доходів у вигляді ренти. Під корупцією розглядається форма нелегальної рентоорієнтованої поведінки
	«Контрактний підхід»	Корупція – це контрактна взаємодія між економічними агентами та інституціями з метою зловживання становищем заради особистої вигоди
	Модель «принципал-агент»	Корупція існує через асиметричність інформації та високі витрати на моніторинг діяльності агента-чиновника
	«Теорія опортуністичної поведінки»	Корупція – частковий випадок опортуністичної поведінки
«Класичний лібералізм»		Корупція як реакція на «неефективність» держави і «неефективність» ринку, як «суспільне антиблаго», яке завдає шкоди всім членам суспільства (негативні екстерналії)

Джерело: [7, с. 248].

Зважаємо на те, що і чиновник-хабарник, і підприємство, яке пропонує хабар, можуть мати матеріальні та психологічні втрати, навіть із позбавленням волі.

Науковець моделює ситуацію так: держава (в особі державного службовця) є покупцем послуги (товару), яку пропонують підприємства-конкуренти. Процес купівлі-продажу може відбуватися різними шляхами.

Зокрема, *перший варіант* – вимоги до товару (послуги) замовника чітко визначені, а підприємства конкурують між собою за отримання контракту, при цьому товар може бути однаковим або різним у цих конкурентів; *другий варіант* – побажання та вимоги до товару (послуги) сформульовані не чітко і конкуренти змагаються за контракт із замовником; *третій варіант* – побажання чітко не сформовані щодо характеристик товару, але такий товар (послугу) пропонує лише одна фірма на ринку. Предметом дослідження виступають умови, за яких буде підписано договір купівлі-продажу з використанням корупційної схеми, а також розмір цього хабара залежно від поведінки учасників ринку.

Під час розгляду *першого варіанту* варто зазначити, що надання переваг іншому товару (послуді) при значній пропозиції на ринку можна чітко простежити. Це ускладнюється за умови пропозиції різними фірмами товарів (послуг) з однаковим співвідношенням ціна – якість. Саме такі умови породжують мотиви для хабарництва. Така ситуація є надзвичайно вигідною для посадової особи, адже вона може маніпулювати розміром хабара, оголошуючи кожному конкуренту суму «виногороди за сприяння» попередника.

С. Роз-Аккерман моделює таку ситуацію за допомогою формул (2) і (3).

$$G(X^i) = X^i - J(X^i) - R(X^i) \quad (2)$$

$$\pi_i(X^i) = P^i q - T^i - X^i - D^i(X^i) - N^i(X^i) \quad (3)$$

де G – прибуток посадової особи; π_i – прибуток підприємства (продавця); X^i – розмір хабара, заплаченого продавцем i ; P^i – ціна одиниці продукції продавця i ; q – кількість продукції, необхідної державі; $J(X^i)$ – середній штраф для посадовця; $R(X^i)$ – моральні втрати для посадовця у зв'язку із отриманням хабара X^i , у грошовому еквіваленті; T^i – загальні витрати на виробництво q одиниць для продавця i ; $D^i(X^i)$ – середній штраф для продавця; $N^i(X^i)$ – моральні втрати для продавця при дачі хабара X^i , у грошовому еквіваленті.

Виконання окресленої моделі можливе за певних умов, зокрема:

- 1) посадова особа здійснюватиме дії та погоджуватиметься на ризик за умови певного розміру винагороди, яка визначається нерівністю $(J_{xx} + R_{xx}) \leq 0$ та $J(0) + R(0) \geq 0$, тобто за умови отримання не нижчого хабара за певну суму X_{min} ;
- 2) підприємство погоджуватиметься на дії хабарництва для отримання контракту за умови виконання нерівності

$$X^i \leq P^i q - T^i - D^i(X^i) - N^i(X^i) \text{ та } P^i q - T^i > 0.$$

Якщо припустити, що розмір штрафу для всіх фірм-учасників «змагання за контракт» буде однаковим, то ймовірність його отримання буде найвищою у підприємства, яке матиме найбільшу різницю між сумою доходу та виробничих і моральних витрат при хабарі X_0^i .

За моделювання *другої ситуації* (коли не чітко сформульовані вимоги держави) автор доповнює модель коефіцієнтом Y^i – рівень якості, і представляє вигляді формули (4).

$$J = J(P^i, Y^i, X^i); J_p \geq 0; J_y \leq 0; J_x \geq 0; J(0, Y^i, X^i) = 0$$

$$D = D(P^i, Y^i, X^i); D_p \geq 0; D_y \leq 0; D_x \geq 0; D(0, Y^i, X^i) = 0 \quad (4)$$

Особливістю означеної моделі є те, що підприємству буде вигідним за будь-яких умов давати хабар, оскільки за реалізації проекту матиме можливість компенсувати це за рахунок варіації з якістю продукції (послуг) Y^i , тобто розмір прибутку при цьому повинен бути більшим чи рівнем нулю (формула (5)).

$$0 \leq P^i q - T^i - X^i - D(P^i, Y^i, X^i) - N^i(X^i) \quad (5)$$

На рис. 2 продемонстровано ймовірну форму області прийнятних розмірів хабара для підприємства, яка описується функцією $X_0^i(P^i)$, що демонструє комбінацію ціни і хабара. Він дозволяє отримати нульовий прибуток підприємствами, а заштрихована область відображає одну з можливих форм хабарів.

Виконання цієї моделі можливе за певних умов, зокрема:

- 1) посадова особа здійснюватиме дії та погодиться на ризик за умови максимізації власної винагороди G_{max} , яка визначається нерівністю $G^i = X^i - J(P^i, Y^i, X^i) - R(X^i)$;

2) підприємство погодиться на дії хабарництва для отримання контракту за умови, коли прибуток буде не нижче нуля, при цьому розмір максимальної суми хабара описуватиметься залежністю $X_0^i(P^i)$.

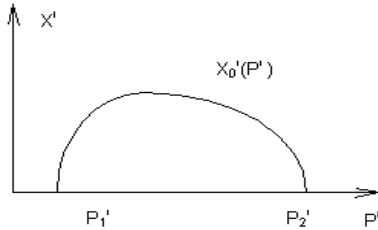

Рис. 2. Ймовірна форма області прийнятних розмірів хабара для підприємства

Джерело: [11].

Аналізуючи третій випадок, автор зазначає, що за отримання контракту нечесним шляхом однією фірмою, інші можуть повідомити про це відповідні державні органи. Щоб такого не відбувалося, фірма-фаворит «компенсує» іншим втрати за «мовчання», а також може відбуватися за таких умов зговор між фірмами-конкурентами, що негативно впливає на рівень конкуренції в галузі чи на ринку в цілому.

Отож, як зазначено у праці [12, с. 304], корупція має складну структуру відносин між підприємством та державою, які можуть бути і заохочувальними, і обмежувальними, а також не є виключною функцією від витрачених ресурсів на її здійснення.

2. *Корупція як рентоорієнтована поведінка.* Сплата «ренти» зумовлена умовами, які створюються державними чиновниками, що за певну винагороду здійснюють розподіл державних ресурсів чи фінансів чи ухвалюють відповідні рішення.

Уперше поняття «пошук ренти» було використане в роботі Енн Крюгер [13]. За її словами, у багатьох ринкових економіках урядові обмеження економічної діяльності – це беззаперечний факт. Такі обмеження сприяють виникненню різноманітних видів ренти, при чому за можливість її сплатити доволі часто змагаються суб'єкти господарювання. Така ситуація має дві сторони – легальну та нелегальну, остання проявляється у формі хабарництва, корупції, контрабанди чи виникнення чорних ринків. Як зазначає науковець А. А. Аузан [14],

ціль пошуку ренти полягає в обмеженні конкуренції і отримання різних монопольних прав, одночасно державні чиновники бажають отримувати матеріальну вигоду і за рахунок суспільства загалом, і за рахунок окремих агентів.

3. *Корупція як різновид контрактних угод.* Зміст корупції за цим підходом трактується як контрактна угода між агентами заради отримання неправомірної вигоди. Представником цього підходу можна вважати Р. Ф. Притцля [15], який пояснює державну корупцію як нелегальний ринок прав власності. Права власності у такому випадку трактуються як повноваження на здійснення певної діяльності та ухвалення відповідних рішень чиновниками. За таких умов корупція є інструментом на ринку, в межах якого державні службовці конвертують публічну владу у власні інтереси, а суб'єкти господарювання – отримання від держави права на використання її ресурсів.

4. *Корупція як явище, що описується моделлю «принципал – агент».* Прихильниками такої теорії були Дж. Чазап і Ц. Харм [16]. Її особливість полягає в тому, що через неможливість проведення відповідного моніторингу (у зв'язку з його високою вартістю) та отримання чіткої інформації про дії принципала зростає ймовірність маніпуляції ним агента. Одночасно дослідники порушують питання і клептократії (влада крадіїв, система влади в умовах якої корупція та фінансові зловживання державних чиновників та політиків стають одним із основних стрижнів життя суспільства, є результатом специфічного поєднання у політичному житті низки країн, зокрема у пострадянських державах, елементів анархічного та охлократичного, а нерідко й авторитарного режимів [17]). Саме клептократія виступає важелем, який ускладнює моніторинг суспільних процесів і сприяє розвитку корупційних відносин. Цю ситуацію описує С. Андрескі [18], який отожднює поняття «корупція» та «клептократія» як системи державного управління. В результаті, автор пропонує низку тверджень, які характеризують окреслену ситуацію:

1) розвиток цих явищ у суспільстві провокують великі корпорації, які створюють у своєму штаті команди фахівців для налагодження та використання корупційних схем;

2) сутність клептократії як функції органів державного управління визначається законами попиту та пропозиції більшою мірою, ніж державними законами;

3) клептократична держава є зразком моделі економіки невтручання;

4) «чиста клептократія», як і «чиста демократія», не може існувати у зв'язку із впливом моральної чи класової солідарності на рівень попиту та пропозиції на хабарі.

5. *Корупція як прояв опортуністичної поведінки.* Цю позицію підтримували науковці Дж. С. Еккеланд, Г. Сіель, які вважали, що корупція у суспільстві спричинена бажанням державних чиновників пристосуватися, відсутністю бажання обстоювати державні інтереси та безпринципністю.

Така поведінка зумовлена низкою чинників зокрема, невисоким рівнем зарплати, обмеженням рівня винагороди чи преміювання і створенням системи покарань. Єдиний шлях мінімізувати рівень корупції у суспільстві – усунути обмеження на накладення покарань на корумпованих елементів [19].

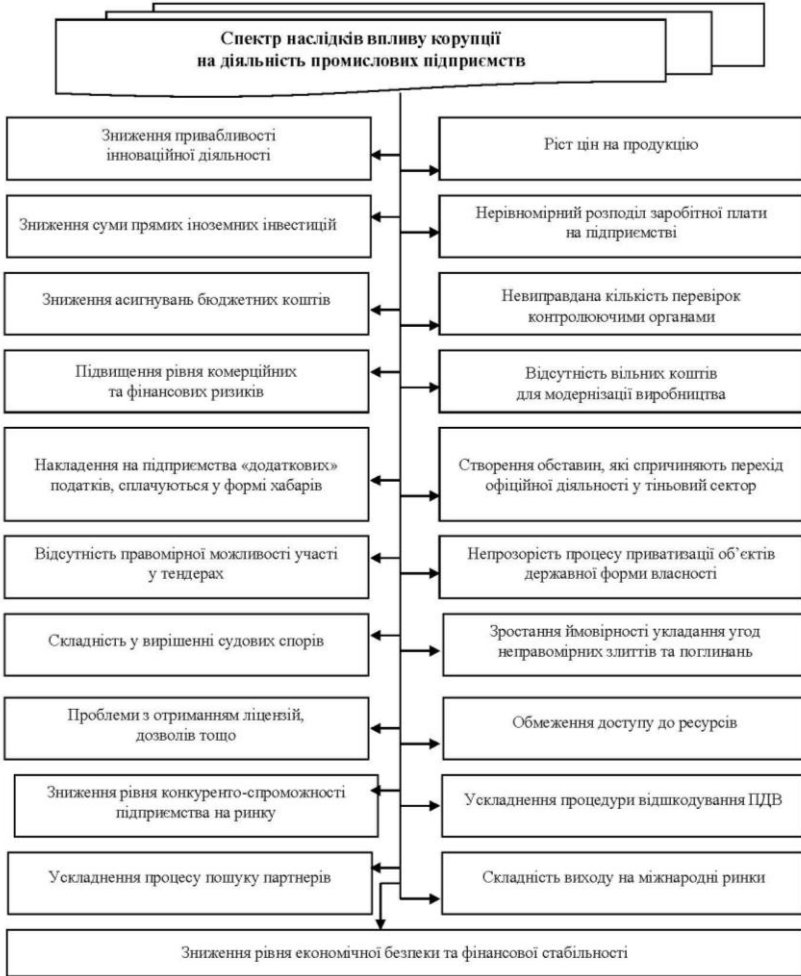
6. *Корупція як фактор занепаду держави та ринку.* Такі науковці, як Людвіг фон Мізес [20] і Роберт Х. Франк [21], стверджували, що жодне правління держави не може забезпечити абсолютну відсутність корупції, яка з часом призведе до занепаду держави. Вони позиціонували корупцію як «суспільне антиблаго», що спричиняє появу негативних настроїв у суспільстві, а також завдає шкоди всім членам суспільства. Така ситуація стимулює проблеми на ринку і в державі, які в подальшому можуть перерости у їх крах. Для мінімізації негативного впливу корупції запропоновано визначити ті державні чи недержавні інститути, які мають найбільший інтерес в успішній реалізації антикорупційних дій.

7. *Корупція як механізм заміщення ресурсів.* І. А. Бондаренко [8] пропонує розглядати корупцію як механізм заміщення одних ресурсів (тимчасових) на грошові чи інші ресурси. У економіці кожен агент має власну позицію на норму заміщення одних ресурсів іншими, з урахуванням ринкових цін. Такий механізм може успішно працювати у випадку хабарництва з метою пришвидшення процесу, але не матиме реалізації при хабарництві за порушення норм права.

Отже, з огляду на зазначені дослідження, можна стверджувати, що для нейтралізації впливу корупції на економіку та її суб'єктів треба докласти чимало зусиль.

Першочерговим кроком для успішної реалізації означеної цілі повинно бути формування переліку негативних проявів впливу корупції на суб'єктів господарювання як складової одиниці національної економіки. Зважаючи на те, що промисловість є ключовою галуззю в Україні, яка є основою формування національного господарства, визначення напрямів впливу корупції на неї є одним із ключових кроків в антикорупційній політиці.

На рис. 5 представлено авторський підхід до формування спектру наслідків впливу корупції на діяльність промислових підприємств.

Рис. 5. Спектр наслідків впливу корупції на діяльність промислових підприємств

Джерело: авторська розробка

Висновки. Досліджено специфіку трактування поняття «корупція» та запропоновано авторський підхід до формування спектру наслідків її впливу на діяльність промислових підприємств, що

в подальшому дозволить врахувати ці аспекти за розробки антикорупційних заходів на різних рівнях управління національною економікою.

1. Проява С. М. Экономизация коррупции. Механизм противодействия: монография / С. М. Проява. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 159 с.
2. Історико-правове дослідження розвитку корупційних дій у владі та суспільстві В. Костенко // Віче. – 2012. – № 10. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/3125/>.
3. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 40. – Ст. 404.
4. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією; ратифіковано Законом № 2476-IV від 16.03.2005. – ВВР. – 2005. – № 16. – Ст. 266.
5. Волженкин Б. В. Коррупция / Б. В. Волженкин. – СПб.: С.-Петербургский юрид. ин-т. Генер. Прокуратуры Рос. Федерации, 1998. – 260 с.
6. Латов Ю. В., Ковалев С. Н. Теневая экономика: учебное пособие для вузов / Ю. В. Латов, С. Н. Ковалев; под ред. д. п. н., д. ю. н., проф. В. Я. Кикотя; д. э. н., проф. Г. М. Казиахмедова. – М.: Норма, 2006. – 336 с.
7. Флейчук М. І. Легалізація економіки та протидія корупції у системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації / М. І. Флейчук. – Львів: Ахілл, 2008. – 660 с.
8. Бондаренко И. А. Коррупция: экономический анализ на региональном уровне: учебное пособие / И. А. Бондаренко. – Санкт-Петербург: Петрополис, 2001. – 87 с.
9. Becker G. Crime and punishment: an economic approach / G. Becker // The journal of Political Economy. – 1968. – Vol. 76. – №. 2, March/April. – P. 169–217.
10. Rose-Ackerman S. The Economics of Corruption / S. Rose-Ackerman // Journal of Political Economy. – 1975. – Vol. 4. – P. 187–203.
11. Левин М. И. Коррупция как объект математического моделирования / М. И. Левин, М. Л. Цирик // Экономика и математические методы. – 1998. – Т. 34. – Вып. 3. – С. 15–23.
12. Тимофеев Л. М. Теневые экономические системы современной России: теория – анализ – модели: учебник для вузов / Л. М. Тимофеев. – М.: Издательский центр РГГУ, 2008. – 322 с.
13. Krüger A. The political economy of the rent-seeking society // American Economic Review. – 1974. – Vol. 64 (June). – P. 291–303.
14. Институциональная экономика: новая институциональная экономическая теория / под общ. ред. А. А. Аузана. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 416 с.
15. Притцль Р. Ф. Коррупция, рентоориентированное поведение и организованная преступность в России // Политэконом, 1997. – № 1. – С. 67.
16. Chazap J. Institutionalized corruption and the kleptocratic state / J. Chazap, C. Harm // IMF, Working Paper, Wp/99/91 (July 1999).

17. Сайт бібліотеки Вікіпедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>

18. Гевелинг Л. Учение о коррупции. (часть I). 12.03.2006. Интернет-Издание «Агентства по борьбе с коррупцией в Российской Федерации» / Л. Гевелинг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.korrup.ru/index.php?s=5&id=59&d=&m=52&y=2013&PHPSESSID=9bb515404ff59e42a43cd112f8ca37e8>.

19. Eskeland G. S. Corruption under moral hazard / G. S. Eskeland, H. Thiele // World Bank, Policy Research Department Working Paper Series 2204, 1999. – P. 35–39.

20. Мизес Л. Человеческая деятельность: трактат по экономической теории / Л. Мизес // 2-е испр. изд. – Челябинск: Социум, 2005. – 878 с.

21. Франк Р. Х. Микроэкономика и поведение / Р. Х. Франк. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 696 с.

Копытко М. И. Коррупция как ключевая угроза экономической безопасности промышленных предприятий в Украине.

Исследована сущность коррупции с разных позиций. Отмечено, что при определении путей преодоления коррупции важным является определение направлений ее влияния. Предложен авторский подход к формированию спектра последствий влияния коррупции на деятельность промышленных предприятий.

Ключевые слова: коррупция, модель коррупции, промышленные предприятия, последствия влияния коррупции.

Kopytko M. I. Corruption as a key threat to the economic security of industrial enterprises in Ukraine.

Corruption is one of the large-scale threats to the national security of Ukraine and the economic security of domestic enterprises. Given this, the problem of corruption requires a thorough scientific study in order to develop measures to neutralize it.

The article explores the nature of corruption from the following positions: corruption as a form of criminal activity (rational approach), as rent-seeking behaviour, as a form of contractual agreements, as a phenomenon described by the «principal-agent» model, as a manifestation of opportunistic behaviour, as a factor in the decline of the state and market and as a mechanism for substitution for resources.

The results of research into corruption conducted by both domestic and foreign scholars prove its massive negative impact on the activities of businesses of all sectors of the national economy. This caused the need to develop recommendations to address this threat. In determining ways to overcome corruption, the establishing of areas of its influence is essential. As a result, the author offered its own approach to building a range of effects of corruption on the activities of industrial enterprises, which range includes the following manifestations of impact: reducing the attractiveness of innovative activity, decreased amounts of foreign direct investment, rising prices for products, unequal distribution of wages in the enterprise, unjustified inspections by supervisory bodies, reducing budgetary allocations of funds,

increased commercial and financial risks, lack of available funds for modernization, imposing «additional» taxes on enterprises which are paid in the form of bribes, creating circumstances that cause a transition of formal activities to the informal sector, lack of legitimate opportunities for participation in tenders, the non-transparency of the process of privatization of state-owned properties, the difficulty in resolving judicial disputes, problems with obtaining licenses and permits, reducing competitiveness of the enterprise in the market, complications with finding partners, increasing likelihood of illegal transactions of mergers and acquisitions, restricting access to resources, the sophisticated VAT refund procedure, and obstacles in entering international markets.

Key words: *corruption, corruption model, industrial enterprises, the effects of corruption.*

Стаття надійшла 28 березня 2014 р.

УДК 65.012.8

Н. С. Марушко

РИЗИКИ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Досліджено сучасний стан формування обліково-інформаційної системи з врахуванням бухгалтерського ризику в системі забезпеченні економічної безпеки підприємства. Визначено необхідність удосконалення методів бухгалтерського обліку з метою мінімізації ризиків та найбільш повного задоволення потреб окремих груп користувачів для прийнятті управлінських рішень щодо підтримання стійкого та безпечного розвитку підприємства.

Ключові слова: *бухгалтерський ризик, економічна безпека, обліково-інформаційна система.*

Постановка проблеми. В умовах активної інтеграції і глобалізації необхідним є посилення механізму забезпечення економічної безпеки підприємства, який, своєю чергою, безпосередньо пов'язаний з орієнтацією на профілізацію бізнесу за одночасного збереження можливостей його ефективного розвитку. Належний постійний контроль над рівнем розвитку окремих галузей економіки та напрямів бізнесу неможливий без оцінки вибору найбільш ефективного партнерства та обґрунтування напрямів розвитку сучасної економічної системи. Інформаційна складова при цьому розглядається як один із найважливіших елементів не тільки виробничого процесу, а й матеріального, трудового та фінансового, соціального тощо.